

BİLİM KÜLTÜR VE EĞİTİM

Sharenting: Çocuklarda dijital gizlilik ve ebeveynlerin sorumluluğu

Arş. Gör. Fatma Toksöz

Sosyal medya kullanımı, günlük yaşamımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Sosyal medya bireyler tarafından eğitim, eğlence, iletişim ve sosyalleşme gibi farklı amaçlar doğrultusunda kullanılabilir. Sosyal medyanın kullanımı ebeveynler tarafından da oldukça sık tercih edilmektedir. Ebeveynler sosyal medyayı kullanarak çocuklarının büyüme ve gelişme süreçlerini yakından takip edebilmektedir. Sosyal medya aracılığıyla ebeveynler uzaktaki akrabaları ile çocuklarının önemli anlarını paylaşarak sosyal bağlarını güçlendirmektedir. Ayrıca sosyal medyadaki ebeveynler birbirlerine çocuklarına yönelik tavsiyeler vererek duygusal açıdan destek olabilmektedir.

Ebeveynlerin sosyal medyada çocukları ile ilgili fotoğrafları, videoları ve kişisel bilgileri paylaşmaları, "sharenting" olarak adlandırılan bir kavramı gündeme getirmiştir. Sharenting; İngilizcedeki "parenting (ebeveynlik)" ve "share (paylaşmak)" kelimelerinin birleşiminden oluşan bir kavramdır. Literatürde çoğu ebeveynin sosyal medya hesaplarında genellikle çocukları ile ilgili paylaşımlar yaptıkları, sosyal medya kullanan ebeveynlerin az bir kısmının çocuklarına dair herhangi bir paylaşım yapmadığı belirtilmektedir. Sosyal medyanın olumlu yanlarının yanı sıra ebeveynlerin çocukları ile ilgili yaptıkları paylaşımlar, dikkatli olunmaz ise çocukların gizliliğini tehlikeye atarak çocuk hakları ihlali yol açabilir.

Sharenting içerikleri ve olası sonuçlar

Ebeveynler, çocuklarının bebeklikten ergenliğe kadar her dönemine ait fotoğraf ve videoları sosyal medyada paylaşabilmektedir. Çocuklarının bebeklik fotoğrafları, okul performansı, özel anlar ve hatta çocuğun ilk adımı gibi her şey, ebeveynlerin takipçileriyle paylaştıkları içerikler arasında yer alır. Ayrıca ebeveynler sosyal medyada çocuklarının adlarını, doğum tarihlerini, okul isimlerini ve diğer kişisel bilgilerini paylaşabilmektedir. Ebeveynlerin yaptıkları paylaşımların çocuğun rızası olmadan yapılması etik açıdan birçok soruna yol açar. Paylaşılan bilgiler, çocukların kimlik hırsızlığına uğramasına veya diğer kötü niyetli faaliyetlere karşı savun-

masız hale gelmelerine neden olabilir.

Bunların yanı sıra internet ortamında paylaşılan her bilginin kalıcı olması (dijital iz) çocuğun ileriki yaşamında da sorunlara yol açabilir. Potansiyel işverenler/okullar tarafından sosyal medyada yer alan bilgilere ve içeriklere ulaşılabilmesi sonucunda, çocukların gelecekte elde edebileceği iş fırsatları, eğitim fırsatları ve sosyal ilişkileri olumsuz etkilenir.

Yapılan çalışmalarda çocukların, ebeveynleri tarafından fotoğraflarının ve videolarının sosyal medyada paylaşılmasını istemedikleri ve bu durumu onaylamadıkları belirtilmektedir. Ancak bebekler ve yaşı daha küçük çocuklar, ebeveynlerinin yaptıkları paylaşımlar konusunda söz sahibi olamaz ve paylaşımları algılayamaz. Bu nedenle çocukları korumak ve haklarını ihlal etmemek amacıyla ebeveynlerin sosyal medya kullanımında dikkat etmeleri gereken bazı noktalar vardır.

Ebeveynler sosyal medya kullanımında nelere dikkat etmelidir?

Ebeveynler, çocuklarının sosyal medyada paylaşımlarını yaparken çocuklarının gizliliğini ve iyiliğini gözeterek paylaşımlar yapmalıdır ve bu paylaşımları yaparken aşağıdaki konulara dikkat etmelidir:

Çocuk kendini ifade edebilecek bir yaşta ise; ebeveynler çocuklarının görüntülerini ve bilgilerini sosyal medyada paylaşmadan önce paylaşım için çocuğundan izin almalıdır. Çocukların izni alınmadan, onaylanmamış bir paylaşımın yapılması çocuklarda agresif davranışlara yol açabilir. Bu durum ebeveyn ve çocuk ilişkisini olumsuz etkileyebilir. Çocuk kendini ifade edemeyecek bir yaşta ise ebeveynler paylaşım yaparken mutlaka birbirlerine danışmalıdır.

• Çocukların sosyal medyada içerikleri paylaşmadan önce, yapılacak her bir paylaşımın çocuğun gelecekteki hislerini nasıl etkileyebileceğini düşünmek önemlidir.

• Ebeveynler sosyal medyada çocuklarının tam adı, doğum tarihi, okul adı gibi kişisel bilgilerinin yer aldığı fotoğrafları paylaşmaktan kaçınmalıdır.

• Çocukların ağladıkları, acı çektikleri vb. özel ve utanç verici anların sosyal medyada paylaşılmasından kaçınılmalıdır. Bu tür paylaşımlar ilerleyen yıllarda çocukların utanç ve öfke duymasına neden olabilir.

• Sosyal medyada paylaşım yaparken çocukların mahremiyetine özen gösterilmeli ve havuzdaki/banyodaki çıplak fotoğraflar paylaşılmalıdır.

• Ebeveynler, sosyal medya hesaplarının gizlilik ayarlarını düzenlemeli ve sadece güvendikleri kişilerin içerikleri-

ni görmesini sağlamalıdır. Gizlilik ayarları sık sık kontrol edilerek paylaşımlar yapılırken dikkatli olunmalıdır.

• Ebeveynler, kendi çocuklarının gizliliğinin yanı sıra başkalarının çocuklarının da gizliliğini düşünmeli, başka çocukların izinsiz fotoğraflarını çekip paylaşmaktan kaçınmalıdır. Tüm çocukların haklarına saygı duyulmalıdır.

• Ebeveynler, kendi paylaşımlarının yanı sıra çocuklarına da internet kullanımında örnek olmalıdır. Ebeveynlerin sosyal medyayı doğru kullanması, çocuklarının gelecekteki davranışlarını da şekillendirir. Çocuklar, sosyal medyada nasıl paylaşım yapmaları gerektiğini ve online etkileşimlerin olumsuz sonuçlarını bilmelidir. Çocuklar bu sayede kendilerini sosyal medyanın ve internetin olumsuz yönlerinden koruyabilir.

Sonuç olarak; sharenting ebeveynler için dikkat edilmesi gereken önemli bir konudur. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde de (1989) "çocuğun esenliğine zarar verebilecek bilgi ve belgelere karşı korunması" ilkesi yer almaktadır. Bu amaçla ebeveynler ve çocuğun bakımından sorumlu kişiler, çocuğun gizliliğini ve güvenliğini korumak için sorumluluk taşırlar ve sosyal medya paylaşımları bu çerçevede yapılmalıdır. İnternetin güzelliklerinden yararlanırken, çocukların geleceğini tehlikeye atmamak için dikkatli ve saygılı olunmalıdır. Ebeveynlerin yanı sıra sosyal medya kullanan tüm bireylerin çocukları ile ilgili paylaşım yaparken bilinçli bir şekilde davranmaları, sağlıklı geleceklere için çok önemlidir.

Kaynakça

- Marasli, M., Suhendan, E., Yilmazturk, N. H., & Cok, F. (2016). Parents' Shares on Social Networking Sites About their Children: Sharenting. *The Anthropologist*, 24(2), 399-406.
- Cataldo, I., Lieu, A. A., Carollo, A., Bornstein, M. H., Gabrieli, G., Lee, A., & Esposito, G. (2022). From the cradle to the web: The growth of "sharenting"—A scientometric perspective. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 2022. [https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/sharenting#:~:text=\(%CB%88%CA%83e%99r%99nt%99AA%5%8B%20\).images%2C%20etc%20of%20one's%20children](https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/sharenting#:~:text=(%CB%88%CA%83e%99r%99nt%99AA%5%8B%20).images%2C%20etc%20of%20one's%20children) (Erişim Tarihi: 08.09.2023).
- <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> (Erişim Tarihi: 08.09.2023).
- Verswijvel, K., Walrave, M., Hardies, K., & Heirman, W. (2019). Sharenting, is it a good or a bad thing? Understanding how adolescents think and feel about sharenting on social network sites. *Children and Youth Services Review*, 104, 104401.
- Siibak, A., & Traks, K. (2019). The dark sides of sharenting. *Catalan Journal of Communication & Cultural Studies*, 11(1), 115-121.
- Çimke, S., Gürkan, D. Y., & Polat, S. (2018). Sosyal medyada çocuk hakkı ihlali: Sharenting. *Güncel Pediatri*, 16(2), 261-267.

Sosyal medyanın olumlu yanlarının yanı sıra ebeveynlerin çocukları ile ilgili yaptıkları paylaşımlar, dikkatli olunmaz ise çocukların gizliliğini tehlikeye atarak çocuk hakları ihlali yol açabilir.

